

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 17 (60)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

ББК 74.20

О - 59

УДК 37

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. пр.:наук. зап. Рівнен. держ. гуман. ун-ту. Вип. 17 (60) / Рівнен. держ. гуман. ун-т; [редкол.: В.В.Вербець, М.С.Янцур, І.Д.Бех та ін.]. — Рівне: РДГУ, 2017. — 332 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем гуманітарної парадигми сучасної освіти, дидактики новітньої школи, соціалізації та ресоціалізації в освітньому просторі, компетентнісної підготовки педагога та використання інноваційних освітніх технологій у дошкільній, загальноосвітній, професійній і вищій освіті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів, вчителів, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

Грицай Наталія Богданівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Людмила Романівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Юрій Володимирович - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Потапчук Тетяна Володимирівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романишина Наталія Васиївна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 29.06.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

SPbIVJeSJeIV, 1999. – 405 s.

12. Radomskiy I.P. Profesiine spilkuвання v yurydychni diialnosti / I.P. Radomskiy // Visnyk Nats. tekhn. un-tu Ukrainy «Kyiv. politekh. in.-t». Filosofiia. Psykholohiia. Pedagogika: zb. nauk. pr. – K.: IVTs «Politekhnik», 2006. – № 2 (17). – S. 130-134.
13. Rembach O.O. Formuvannya kultury dilovoho spilkuвання maibutnikh mizhnarodnykiv-analytikiv u VNZ: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Olha Oleksandrivna Rembach. – Vinnytsia, 2005. – 368 s.
14. Trotsko A.V. Teoriya y metodyka delovoho obshcheniya / A.V. Trotsko, Y.N. Trubavyna. – Kh.: KhNPU ym. H.S. Skovorody, 1999. – 110 s.
15. Khyll N. Dumai y bohatei / N. Khyll. – M.: Ekonomyka, 2000. – 320 s.
16. Chmut T.K. Etyka dilovoho spilkuвання: navch. posib. / T.K. Chmut, H.L. Chaika. – [3-tie vyd., ster.]. – K.: Vikar, 2003. – 223 s.

К.В. ДЖЕДЖЕРА. ДЕФИНИЦИИ “ДЕЛОВОЕ ОБЩЕНИЕ” “ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБЩЕНИЕ”, “ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ДЕЛОВОЕ ОБЩЕНИЕ” В ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОМ ТЕЗАУРУСЕ ОТНОСИТЕЛЬНО КОММУНИКАТИВНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ

В статье обосновывается необходимость подготовки студентов к общению, которое должно осуществляться во время трудовой деятельности в профессионально-трудовой среде. Определяется сущность коммуникативной подготовки студентов. Осуществляется анализ содержания понятийно-категориального аппарата и соответствующего терминологического тезауруса, с помощью которого презентуются явления общения в трудовой сфере. Определяется содержание дефиниций «деловое общение», «профессиональное общение», «профессиональное деловое общение» и их место в терминологическом тезаурусе относительно коммуникативной подготовки студентов.

Ключевые слова: дефиниция, общение, деловое общение, профессиональное общение, профессиональное деловое общение, профессиональная подготовка, студенты, коммуникативная подготовка студентов, терминологический тезаурус.

K.V. DZHEDZHERA. THE DEFINITIONS OF THE «PROFESSIONAL COMMUNICATION», «BUSINESS COMMUNICATION», «PROFESSIONAL BUSINESS COMMUNICATION» IN THE TERMINOLOGY THESAURUS COMMUNICATION CONCERNING TRAINING STUDENTS

In the article the necessity of preparing students to communicate in a professional and labor surroundings. Determine the essence communication training students as a process of formation of readiness of students to communicate, that provides them develop a certain quality attitude to communication and its participants, as well as ability to successfully implement communication action through existing knowledge about communication, communication abilities, skills and abilities.

The analysis of the content of conceptual-categorical apparatus and appropriate terminology thesaurus with which communication phenomena presented in the employment field. Proved that the definition of «professional communication» represents the narrowest meaning of the phenomenon of communication in the labor sphere and points out the signs are related to the interaction of professionals on their professional tasks. With the definition of «business communication» can reveal the importance of communication in the aspect of its relationship with the public interest activities and definition of «professional business communication» refers to the relationship between the professional and businesslike («business») participants in the communication process.

The positions of these definitions of terminology thesaurus communication concerning training students can be seen in the context of determining levels of readiness to communicate in terms of labor activity from sufficient (readiness for professional communication) to the highest (readiness for professional business communication).

Key words: definition, communication, business communication, professional communication, professional business communication, professional training, students, communication training of students, terminology thesaurus.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. С.А. Литвиненко.

Одержано редакцією 16.05.2017 р.

УДК: 372. 881. 161. 1

О.І. СТЕПАНОВА

КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ПРИ ВИКЛАДАННІ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІМ ВИХОВАТЕЛЯМ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У КОНТЕКСТІ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИШІВ

У статті проаналізовано формування мовленнєвої культури майбутніх вихователів ДНЗ, названі причини протиріч, що призводять до її зниження і, як наслідок, порушення комунікації в молодіжному середовищі. Визначено місце дисципліни “Культура мовлення та виразне читання” в системі підготовки спеціалістів, окреслено правила і норми спілкування, вимоги до мовленнєвої поведінки в різних комунікативно-мовленнєвих ситуаціях, шляхи удосконалення комунікативно-мовленнєвих знань.

Ключові слова: мовленнєва культура, комунікація, комунікативна компетенція, нормативність, мовні норми.

Основна місія освіти на кожному історичному етапі розвитку суспільства відповідає сучасній системі цінностей і уявлень. Разом з освоєнням людиною різних способів взаємодії зі світом змінюються зміст, форми і методи навчання і виховання, різні парадигми ніби накладаються одна на одну і навіть співіснують, то ігноруючи одна одну, то зближуючись [3, 146].

© О.І. Степанова, 2017

Як відомо, культура і мова існують у діалозі між собою. Ця позиція безпосередньо пов'язана з ключовою ідеєю сучасної лінгвістики, ідеєю антропоцентричності мови, основною умовою якої виступає розуміння мови як продукту культури. Соціальні зміни неминуче відбиваються на стані мовлення і мови. Вони поширюються передусім у мовлення молодого покоління. Такі зміни можна згрупувати в три процеси: 1) зниження мовленнєвої культури, що виявляється в неконтрольованому рості числа мовленнєвих помилок, яке допускається на всіх рівнях мови – від вимови до граматики; 2) “вульгаризація” текстів усного і писемного мовлення, яка пов'язана з експансією зниженої, розмовної лексики, жаргонізмів, просторіччя, інвективних та ненормативних слів; 3) активізація певних груп слів, що відбивають мовний смак і перевагу епохи (в останні роки – це насамперед іншомововізми і паралельна десемантизація інших слів) [1, 111].

Причини названих змін у мовленні і текстах пов'язані з зовнішніми умовами, в яких функціонує мова. Серед факторів, що активно впливають на мовленнєву практику і розвиток сучасної української мови, необхідно відзначити такі:

1. Розширення рамок публічного мовлення (телебачення, радіо, мітинги, збори), яке дало можливість залучити до нього нові шари населення.
2. Послаблення зовнішньої цензури і автоцензури, що сприяє розкритості мови, відмові від стандартних форм вираження. У мові відбувається змішування різнорідних елементів як лексичних, так і стилістичних – стандартних і експресивних, нейтральних літературних і таких, що знаходяться за межами літературної мови, нормативних і ненормативних тощо.
3. Падіння мовної культури, яке пов'язане зі зниженням загальної культури людей. Деякі дослідники вважають, що цей процес підсилює маргіналізація нашого суспільства, яка відбувається в усіх сферах [4, 121].

Проблема комунікації й мовленнєвої культури в педагогічній науці і вищих навчальних закладах, які здійснюють професійну підготовку майбутніх спеціалістів, не нова, проте є чимало нагальних питань, що потребують розв'язання. Підвищення рівня мовленнєвої культури на всіх спеціальностях різних вишів за останні десятиліття набуло особливо важливого значення, оскільки процес комунікації, уміння добре володіти словом стає, з одного боку, показником і складовою професійної компетентності спеціаліста, а з іншого – індикатором його загальної культури, освіченості та високої моральності [2, 47]. З цією метою останнім часом у програму окремих факультетів, вишів уведено вивчення такого предмету, як “Культура мовлення та виразне читання”, який сприяє подоланню мовленнєвої неграмотності й дає можливість широкому колу майбутніх спеціалістів вправно виконувати професійні завдання, застосовувати різноманітні форми і методи комунікативних технологій.

Всебічним вивченням мовленнєвої культури й спілкування займалися видатні вчені Б. Ананьєв, Л. Виготський, М. Жинкін, І. Зимня, О. Леонтьєв, Д. Ельконін та ін. Підвищенню рівня мовленнєвої культури присвячені наукові праці вітчизняних лінгводидактів Н. Бабич, А. Богуш, С. Карамана, А. Капської, А. Коваль, Л. Мацько, М. Пентиліук, С. Хаджирадєвої та ін. Однак недостатньо дослідженими залишаються специфіка мовленнєвого впливу на процес навчання і виховання, ефективність методів підвищення мовленнєвої культури особистості та універсальної значимості мовленнєвих умінь у структурі комунікативної компетентності як складової професійної та педагогічної майстерності.

Мета статті полягає у висвітленні проблеми формування у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів культури мовлення, аналізові стану його нормативності, визначенні основних напрямів роботи щодо розвитку й удосконалення мовленнєвих умінь і навичок студентів.

Окреслення факторів зниження рівнів культури мовлення молодого покоління і пошук можливостей підвищення комунікативної компетенції, який здійснюється при вивченні дисципліни “Культура мовлення та виразне читання”, дозволяє висвітлити причини протиріч, що призводять до порушення комунікації в молодіжному середовищі. Нова реальність, яка зумовлена посиленням тенденцій до глобалізації в ключових областях діяльності, призвела до різного роду протиріч в мові, а точніше в мовній комунікації.

Одна із основних причин – зростаюча динаміка запозичень. Вона охопила всі сфери діяльності сучасного суспільства. На телебаченні, у засобах ЗМІ іншомовна лексика посідає ключове місце. Наприклад: *антураж, блокбастер, перманентний, селфі, промоушн, трансфер, респект* тощо.

Очевидно, в багатьох мовах міграція окремих лексем є наслідком заповнення лагун і пов'язаної з цим необхідністю номінації нових явищ, предметів, характеристик [3, 177]. Однак часто поява іншомовізмів не виправдана, оскільки для називання нових понять, предметів, явищ у мові існують власні або раніше запозичені й асимільовані слова. Тенденція до глобалізації, мода на американську культуру свідчить про те, що сучасне суспільство, зокрема молоде покоління, не засвоює нову лексику або засвоює частково, виключно з метою “близнути розумним словом”, що призводить до порушення сприйняття інформації, будь-то телебачення, Інтернет або журнал, і, відповідно, до порушення комунікації.

Другою, не менш актуальною, причиною є збільшення використання жаргонної лексики і слів-паразитів. Низький рівень читацької активності, бідний словниковий запас спричиняє гальмування у розвитку мовлення, використання в ньому ненормативних слів: *як би, блін, значить* та ін.

Третя причина – це низький рівень збереження мовних норм як у ЗМІ (телебачення, періодика тощо), так і в мові людей, чиє мовлення ми звикли вважати правильним, брати за зразок – викладачів, лікарів, політиків та ін.

Отже, аналізуючи мовлення студентів, можна констатувати, що сучасний стан мовної культури молодого покоління знаходиться на досить низькому ступені свого розвитку. Відповідно, пріоритетна увага до формування комунікативної культури особистості повинна, в першу чергу, приділятися при вивченні курсу “Культура мовлення та виразне читання”.

У студентів – майбутніх спеціалістів дошкільної освіти формуються і загальнокультурні компетенції, які

актуалізуються при вивченні дисципліни “Культура мовлення та виразне читання”: а) уміння логічно, правильно, аргументовано будувати усне і письмове мовлення; б) володіння навиками публічного і наукового мовлення; в) опанування методами створення текстів, використовуючи в них професійно орієнтовану риторіку. Ця навчальна дисципліна необхідна майбутнім спеціалістам у будь-якій області не тільки з погляду практичного володіння українською літературною мовою, але й для усвідомлення ролі мови як засобу спілкування, накопичення і передачі інформації майбутнім поколінням.

Удосконалення мовної культури в рамках одного семестру – завдання складне, адже сам процес засвоєння культури мовлення розрахований на перспективу з метою, щоб сформовані компетенції знаходили свою реалізацію й удосконалення в наступному процесі навчання.

Усі змістові лінії курсу взаємопов’язані та базуються на усвідомленні поняття “українська літературна мова”. Ця тема посідає одне із основних місць при вивченні дисципліни. Відсутність базових мовних знань створює складність при її вивченні вже на першому занятті. Студенти приходять із школи з помилковим розумінням самої суті сполучення “літературна мова”. Більша (переважна) частина (90 %) впевнені, що “літературна мова” – це “мова художньої літератури”. Завдання викладача, в першу чергу, допомогти студентам усвідомити те, що літературна мова – це нормована (кодифікована) мова, зі своєю традиційністю, обов’язковістю і системою функціональних стилів. На лекції студенти знайомляться з формами існування літературної мови, а також з шарами лексики, які знаходяться за її межами (діалекти, просторіччя, жаргони, суржик тощо). Крім того, аналізуються особливості функціонування названих груп слів, їхнє поширення носіями, акцентується увага на особливостях молодіжного сленгу. У результаті висвітлення комунікативних якостей літературної мови студенти приходять до висновку, що вона – вища форма існування національної мови, а її носії – це освічені верстви населення.

Спіраючись на основну ознаку літературної мови, – нормативність – усі наступні теми спрямовані на засвоєння норм по всіх розділах: фонетиці, лексикології, словотвору, морфології, синтаксису, стилістиці. Особливе місце приділяється формуванню орфоепічної культури, норм наголосу, вимови, інтонації. У повсякденному житті усне спілкування активніше, ніж писемне. Однак у школі більше розвивають навички писемного, а не усного грамотного мовлення. Молоде покоління рідко замислюється, як правильно поставити наголос або вимовити те чи інше слово. Говорять, як чують, а чують, частіше за все, не те, що правильно. Одним із завдань засвоєння норм мови є розвиток орфоепічного і фонематичного слуху.

Для цього пропонується самостійна робота, в якій, користуючись орфоепічним словником, треба поставити наголос у словах: *арахіс, апостроф, бюрократія, еретик, жалюзі, інсульт, квартал, коледж, кухонний, маркетинг, менеджмент, оптовий, партер, український, феномен, центнер, експерт*.

Крім того, дуже результативним є впровадження “Словника помилок”, в якому студенти фіксують неправильну вимову слів, які звучать на вулиці, від рідних, друзів, з екранів телебачення тощо. Для того, щоб почути ці помилки, необхідно знати правильний варіант. Така робота розвиває орфоепічний слух, учить відчувати неправильну вимову, корегувати власне мовлення.

Особливо цікавими і продуктивними є завдання на складання текстів у різних стилях та жанрах, використовуючи слова, в яких найчастіше допускаються помилки у вимові. Окремо аналізуються приклади, де неправильна вимова призводить до неправильного написання, наприклад: *шістдесят, студентський, студентство, поїздка, невістка, інтелігентський, кістці* та ін.

Робота над засвоєнням лексичної норми дуже складна, оскільки лексичні (мовленнєві) помилки не завжди помітні навіть освіченому носію мови. У таких випадках одним із завдань є семантичне налаштування мовного слуху. Студенти повинні усвідомити, що важливість оволодіння лексичними нормами визначається і культурно-престижними факторами, і необхідністю досягнення повного взаєморозуміння між учасниками спілкування в різних мовленнєвих ситуаціях. У мовленні сучасної молоді активно функціонують неологізми, для цього процесу характерні дві основні тенденції: поширення стилістично знижених елементів (жаргонізмів, розмовних слів, просторіччя та ін.) і поява запозичень. Широка експансія знижених елементів, а точніше “вульгаризація мови”, а також інтенсифікація процесу запозичення – ознака останніх десятиліть [5, 87]. Отже, студенти повинні свідомо використовувати в мовленні лексичні одиниці з урахуванням комунікативної ситуації, соціального статусу учасників комунікації та норм літературної мови. Найуживанішими помилками при засвоєнні лексичних норм – це неправильний вибір слова, порушення лексичної сполучуваності, логічного зв’язку, мовна надмірність, мовна недостатність, неточне використання в мовленні синонімів, омонімів, антонімів, паронімів, фразеологізмів тощо. Ці мовленнєві помилки аналізуються на заняттях з метою сприяння розвитку семантичного відчуття. Наприклад:

1. Визначити випадки порушення лексичної сполучуваності або неправильного вибору слова, наведіть свої варіанти: 1). *Встановлення газових лічильників стимулює економічне витрачання газу.* 2). *Міжнародне право є незамінним інструментом організації міжнародних економічних відношень.* 3). *Ця газета має великий авторитет у читачів.*

2. Виявити різні форми мовленнєвої надмірності (плеоназм, тавтологія, повтор слів), підберіть правильні варіанти: 1). *Її почерк був чітким, красивим і каліграфічним.* 2). *Я хочу спитати у вас лише одне питання.* 3). *Необхідно хоча б частково відшкодувати шкоду, завдану нашому підприємству внаслідок стихійного лиха.* 4). *До вищих навчальних закладів нині можуть вступати цьогорічні випускники, які закінчили школу 2016 року.* 5). *Будемо взаємно допомагати один одному.*

3. Визначити значення слів, складіть з ними речення: *професійний – професіональний, поверхневий – поверховий, паливо – пальне, орден – ордер, нагода – пригода, здравиця – здравниця, лікувати – лічити, інформативний – інформаційний.*

4. Виділити запозичені слова, охарактеризувати їхні ознаки і доцільність використання. Запропонувати свої

варіанти.

1). *Контекст вашої думки мені незрозумілий.* 2). *У магазині представлено широкий діапазон продуктів харчування.* 3). *Я ще вчора записався на аудієнцію до лікаря. Він фахівець найвищого рангу.* 4). *Кардіограма на стенді відображала результати роботи колективу у II півріччі.* 5). *Учора я допомагав транспортувати валізу зовсім незнайомій бабусі.*

Засвоєння граматичних норм, які включають аналіз морфологічних і синтаксичних порушень, передбачає практичне занурення в специфіку функціонування окремих граматичних категорій: роду невідмінюваних іменників, відмінювання числівників, утворення дієприкметникових зворотів та ін.

Завдання для опанування цих граматичних категорій спрямовані на закріплення навиків уживання важких форм тієї чи іншої частини мови:

1. Визначити рід іменників: *авеню, авокадо, візаві, шампунь, протеже, пані, тюль, кенгуру, шимпанзе, кольрабі, купе, декольте, манго, мартіні, сопрано, рефері, торнадо, макраме, ушу.*
2. Утворити форму множини: *дисципліна, погляд, можливість, клопіт, небо, глибина, хід, політика, захист, вогонь, освіта, практика, реакція, конституція.*
3. Від іменників утворити родовий відмінок множини: *апельсин, бритва, війна, вухо, гастролі, граблі, джинси, дно, доповідь, центнер, цукерки.*
4. Провідміняти словосполучення з числівниками: *7 підприємств, 24 філії, 6 семінарів, 109 гривень, 200 метрів, 502 кілометри, 700 виробів.*
5. Відредагувати речення. Пояснити характер помилок: 1. *Двадцять двох учнів отримали на випускному іспиті з математики четвірки.* 2. *Двомстам студентам інституту виплачується підвищена стипендія.* 3. *Криниця розташована в півторах метрів від хати.* 4. *Концертний зал уміщує до 2,5 тисячі чоловіка.* 5. *Звіт необхідно здати до другого жовтня.* 6. *На жаль, обидва ворота були закриті.* 7. *Напишіть розписку про одержання трисот двадцять чотири тисячі вісімдесяти карбованці.*

Особливе місце при вивченні дисципліни “Культура мовлення та виразне читання” належить розділу “Виразне читання”. Це доцільно, оскільки основна його ціль – формування комунікативної компетентності, яка, в свою чергу, передбачає оволодіння риторичними знаннями про сутність, правила і норми спілкування, про вимоги до мовленнєвої поведінки в різних комунікативно-мовленнєвих ситуаціях, удосконалення комунікативно-мовленнєвих умінь. Важливими для формуванні у майбутнього спеціаліста дошкільної освіти є не тільки загальноосвітні знання, але й комунікативна властивість і компетентність у спілкуванні. На заняттях студенти опановують такі поняття, як адресант, адресат, висловлювання, повідомлення, дискурс, контекст, інтенція, комуніканти, комунікативна ситуація, спілкування, мовленнєвий акт, мовленнєвий жанр, функціонально-смісловий тип мовлення тощо. Практичне формування комунікативно-мовленнєвих і риторичних умінь відбувається в процесі підготовки комунікативно-адекватного тексту. Уміння змістовно і образно будувати виступ, повідомлення формується системою практичних тренувань, що передбачає виконання завдань:

1. Із нижче наведених слів і словосполучень утворити висловлювання, в яких провідним засобом виразності стала метонімія. Наприклад: *цех – Друкарський цех хрумкотів яблуками.*
 - 1) Академія 2) Кіоск 3) Село, мегаполіс 4) Ринок 5) Реєстратура 6) Бібліотека.
2. Скласти висловлювання на соціально-побутову тему, використовуючи наведені нижче алегоричні прислів'я: 1). *З поганої віщі хоч вовни жмут.* 2). *Знайшла коса на камінь.* 3). *Немає диму без вогню.* 4). *Святе місце порожнім не буває.* 5). *Собака гавкає – вітер носить.* 6). *Каже направо, а дивиться наліво.*
3. Навести приклади риторичних питань або текст з ними, розкриваючи такий зміст.: 1) *Три негативних явища в нашому житті.* 2) *Три явища, які викликають схвалення, захоплення.*
4. Увести риторичні оклики у контекст: 1) *Яке хамство!* 2) *Це вже неподобство!* 3) *Ах, друзі ви мої!* 4) *Красота!* 5) *Не розказуй, голубонько!*

Практична самореалізація студентів дуже важлива, оскільки шкільна програма і методика викладання не передбачає аналізу умов успішної комунікації. Уміння дотримуватися інформативності, істинності, релевантності, ясності, чіткості в усіх формах спілкування сприяє не тільки в практично-комунікативному аспекті, але і в психологічному, що особливо актуально для першокурсників.

На наш погляд, вивчення курсу “Культура мовлення та виразне читання” не тільки викликає інтерес до мовленнєвої культури, а, передусім, до її удосконалення, що дозволяє студенту стати мовною особистістю, яка постійно прагне до професійного зростання.

Перспективу подальших розвідок убачаємо в дослідженні розвитку професійної позиції та мотиваційної сфери студентів, оскільки рівень сформованості комунікативної культури – важлива професійна складова майбутнього вихователя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич Н. Основи культури мовлення / Надія Бабич. – Л.: Світ, 1990. – 232 с.
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш; за ред. А.М. Богуш. – К.: Вища шк., 2007. – 542 с.
3. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: підр. / М.П. Кочерган. – [3-е вид.]. – К.: ВЦ “Академія”, 2010. – 464 с.
4. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради: навч. посіб. / Олександр Пономарів. – К.: Либідь, 1999. – 240 с.
5. Сучасна українська літературна мова: підручник для студентів філологічних спеціальностей вузів. – К: Вища школа, 1997. – 492 с.

REFERENCES

1. Babych N. Osnovy kul'tury movlennya / Nadiya Babych. – L.: Svit, 1990. – 232 s.
2. Bohush A.M. Doshkil'na linhvodydaktyka: teoriya i metodyka navchannya ditey ridnoyi movy / A.M. Bohush, N.V. Havrysh; za red. A.M. Bohush. – K.: Vyshcha shk., 2007. – 542 s.
3. Kocherhan M.P. Zahalne movoznavstvo: pidr. / M.P. Kocherhan. – [3-e vyd.]. – K.: VTs “Akademiia”, 2010. – 464 s.
4. Ponomariv O. Kul'tura slova: movnostylistychni porady: navch. posib. / Oleksandr Ponomariv. – K.: Lybid', 1999. – 240 s.
5. Suchasna ukrayins'ka literaturna mova : pidruchnyk dlya studenti filolohichnykh spetsial'nostey vuziv. – K: Vyshcha shkola, 1997. – 492 s.

О.И. СТЕПАНОВА. КОМПЕТЕНТОСНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ КУЛЬТУРЫ РЕЧИ БУДУЩИМ ВОСПИТАТЕЛЯМ ДОШКОЛЬНЫХ ОБУЧАЮЩИХ УЧРЕЖДЕНИЙ В КОНТЕКСТЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

В статье анализируется формирование речевой культуры будущих воспитателей ДОУ, называются причины противоречий, приводящих к снижению уровня языковой культуры и, как результат, нарушениям коммуникации в молодежной среде. Определяется место дисциплины “Культура речи и выразительное чтение” в системе подготовки специалистов, характеризуются правила и нормы общения, требования к речевому поведению в разных коммуникативно-речевых ситуациях, пути усовершенствования коммуникативно-речевых знаний.

Ключевые слова: речевая культура, коммуникация, коммуникативная компетенция, нормативность, языковые нормы.

O.I. STEPANOVA. KOMPETENTİSNO-ORIENTED APPROACH IN THE TEACHING OF SPEECH CULTURE OF FUTURE TEACHERS OF THE CCA IN THE CONTEXT OF HUMANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER SCHOOL

The article analyzes the formation of speech culture of future educators tutors of kindergartens, named the reasons of contradictions that lead to its decline and, as a consequence, the breaking of communication among youth. The place of the discipline “Culture of speech and expressive reading” on the system of training specialists, outlined the rules and norms of communication requirements of speech behavior in different communicative-speech situations, ways of improving the communicative-language knowledge.

Key words: speech culture, communication, communicative competence, normativity, linguistic norms.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. О.В. Безкоровайна.

Одержано редакцією 10.05.2017 р.

УДК: 378.2

О.А. КОЗЛЮК

**СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ДО ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ**

У статті обґрунтовується актуальність проблеми підготовки майбутнього вихователя до формування гуманістичної спрямованості спілкування для теорії і практики сучасної дошкільної освіти. Представлено аналіз стану підготовки студентів спеціальності “Дошкільна освіта” до виховання гуманістичної спрямованості спілкування у педагогічному процесі вищого навчального закладу. Вивчено навчальні плани з метою виявлення наповненості дисциплінами, що забезпечують підготовку вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування.

Ключові слова: діти дошкільного віку, гуманістична спрямованість спілкування, майбутній вихователь, навчальний план, навчальні курси, професійна підготовка.

Модернізація системи вищої освіти України вимагає якісно нової підготовки педагога у галузі дошкільної освіти. Гуманістична орієнтація виховання дошкільників вимагає зміни усіх сфер життєдіяльності дітей, у тому числі в рамках виховного простору дошкільного закладу. Реалізація принципів гуманізації і демократизації навчально-виховного процесу сучасного дошкільного закладу вимагає нових можливостей для вирішення проблеми формування гуманістичної спрямованості особистості дитини, починаючи з перших днів перебування в дошкільному закладі, а також підготовки вихователів до проведення означеної роботи з дітьми дошкільного віку.

Гуманізація дошкільної освіти на перший план висуває гуманістичну спрямованість особистості дошкільника, рівень сформованості якої буде визначальним у його подальшій взаємодії з іншими людьми. Результати нашого дослідження засвідчують, що гуманістична спрямованість вихователів і батьків, їхня тісна взаємодія у виховному процесі є визначальними факторами формування гуманістичної спрямованості особистості дошкільника. Разом з тим, аналіз практики виховання дітей дошкільного віку засвідчує неготовність вихователів до роботи в умовах зміни ціннісних орієнтацій у суспільстві, прийняття і послідовної реалізації гуманістичної парадигми освіти тощо.

Виявленні протиріччя між педагогічною дійсністю і поставленими перед сучасними дошкільними закладами завданнями гуманізації педагогічного процесу дозволяють дійти висновку про необхідність підготовки майбутніх вихователів до реалізації ідей гуманістичної педагогіки.

Теоретичні та методологічні основи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до виховання дітей знайшли відображення у працях класиків педагогічної науки (С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського)

© О.А. Козлюк, 2017

ЗМІСТ

Павелків Р.В. Проблема розуміння та утвердження цінності особистості сучасним педагогом.	3
Малафійк І.В. Суб'єктність як якість сучасної освіти.	6
Руденко В.М. Зміст вищої освіти як предмет педагогічного проектування в контексті культури.	11
Беленька Г.В. Формування фахової компетентності майбутніх педагогів під час навчання в університеті.	15
Лінник О.О. Закономірності та принципи педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах вищого навчального закладу.	19
Пелех Ю.В., Непеляк М.С. Глобалізаційний вимір сучасного вищого навчального закладу: інноваційний погляд.	22
Волинець К.І. Людський капітал як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу.	25
Оксенюк О.В. Науковий парк у системі освітологічної підготовки фахівців.	29
Мищенко Т.О., Стадник Н.В. Студентоцентричне навчання як вектор розвитку гуманітарної парадигми освіти.	32
Петрук Л.П. Теоретико-методичні основи організації самостійної роботи студентів в умовах реформування вищої освіти в Україні.	37
Сяська І.О. Впровадження системи екологічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах на засадах сталого розвитку.	40
Гнедко Н.М. Технології віртуальної та доповненої реальності в освітньому середовищі вищого навчального закладу.	44
Булгаков В.П. Теоретико-методологічні засади педагогічної творчості та майстерності в умовах інформаційного суспільства.	48
Серковска-Монка Ядвіга Що нейронаука може внести до дидактики?.	51
Карпенчук С.Г. А якщо звернутися до «Пампедії»	55
Белова С.А. Педагогіка співробітництва у практиці експериментальних Бременських шкіл 20-х рр. XX ст.	60
Галатюк М.Ю. Цикл навчального пізнання – основа моделювання навчально-пізнавальної діяльності учнів з природничих предметів.	64
Останчук М.В. Методика теоретичного вивчення теми з фізики «Світловий потік і фотометричні величини» в класах природничо-математичного профілю.	67
Мороз Л.В., Трофімчук В.М., Василькевич С.С. Використання методу портфоліо в практиці навчання іноземної мови.	71
Шевчук О.А. Формування валеологічного світогляду старшокласників загальноосвітнього навчального закладу щодо усвідомлення сутності дорослого життя.	75
Плисюк О.Р. Методичні аспекти диференційованого навчання математики в старшій школі з врахуванням різниці в темпі засвоєння знань під час самостійної роботи учнів.	77
Галатюк Т.Ю. Формування методологічної культури старшокласників на основі діяльнісного підходу до вивчення природничих предметів.	82
Совгар О.М. Захист українського шкільництва в діяльності культурно-освітніх товариств Галичини кінця XIX – початку XX століття.	86
Дубич К.В., Данилюк К.В. Соціальний педагог в організації інклюзивного навчального процесу дітей з обмеженими фізичними можливостями.	89
Ставожинська-Гжондел Марія Багатокультурний діалог в контексті дитячої міграції як виклик сучасній школі.	92
Нечипорук Л.І. Проблема ресоціалізації дітей із сімей вимушених переселенців.	96
Лукаsevич Роланд Педагогічні й етичні аспекти дослідження безпритульних методом спостереження з неявною участю.	99
Павелків В.Р. Формування деструктивної поведінки підлітків як наслідок десоціалізації.	103
Бриндіков Ю.Л. Реабілітація як сфера професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери.	106
Слозанська Г.І. Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування «casework» як методу соціальної роботи в територіальній громаді.	111
Левчук І.Б. Рефлексійний вплив соціально-психологічного театру в профілактично-корекційній роботі соціального педагога.	114
Лехолетова М.М. Формування здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів у навчально-дослідницькій діяльності.	118
Косарева О.І. Діагностика рівня розвитку соціальної компетентності як комплексної характеристики особистості майбутнього педагога.	122
Марчук Г.В. Дошкільний навчальний заклад як центр формування соціального досвіду старших дошкільників.	125
Найда Р.Г. Педагогічне проектування становлення самооцінки дошкільника в умовах освітнього середовища дошкільного закладу.	129
Конончук Д.І. Соціально-педагогічна підтримка у формуванні безпечної поведінки підлітків у оздоровчих таборах.	132
Катеринюк В.І. АРТ-терапевтичні вправи та техніки у контексті попередження девіацій у дітей та підлітків. ...	136
Кононко О.Л. Готовність майбутнього педагога до формування у дошкільників цілісної наукової картини світу.	139

Мирончук Н.М. Моделювання ситуацій самоорганізації у контекстній підготовці майбутніх викладачів вищої школи.	145
Дзюбишина Н.Б. Компетентнісний підхід у процесі підготовки майбутніх хореографів.	149
Волинець Ю.О. Стаднік Н.В. Формування професійно-дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти.	153
Маліновська Н.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування мовленнєвої компетенції у дітей дошкільного віку.	157
Романенко Л.В., Романенко К.А. Підготовка майбутнього вчителя до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів як наукова проблема.	160
Косарева Г.М. Діагностика сформованості когнітивного компонента толерантного ставлення до дітей з особливими потребами у майбутніх вихователів.	163
Козачук М.В. Формування професійної компетентності логопеда в умовах інклюзивної освіти.	167
Калаур С.М. Використання проблемних ситуацій та завдань під час формування у майбутніх фахівців соціальної сфери готовності до розв'язування професійних конфліктів.	171
Коваленко О.В. Управлінські ситуації як засіб підготовки організаторів дошкільної освіти до професійної діяльності.	175
Грицай Н.Б. Дидактика біології як базова дисципліна у методичній підготовці майбутніх учителів біології: європейський та український контекст.	180
Чувасова Н.О. Проблемно-креативні ситуації в структуруванні змісту природничих дисциплін як засіб розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології.	184
Хміль Н.А. Зміст і структура професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі.	189
Павлюк Н.П. Ділове спілкування як основа комунікативної культури студентів, викладачів у вищих навчальних закладах.	193
Джеджер К.В. Дефініції «Ділове спілкування», «Професійне спілкування», «Професійне ділове спілкування» у термінологічному тезаурусі стосовно комунікативної підготовки студентів.	197
Степанова О.І. Компетентісно-орієнтований підхід при викладанні культури мовлення майбутнім вихователям дошкільних навчальних закладів у контексті гуманізації освітнього процесу вищів.	201
Козлюк О.А. Стан підготовки майбутніх вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників.	205
Падалка О.І. Когнітивний компонент у структурі пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів.	208
Федорова Н.В. Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки.	211
Янцур М.С. Гуманістичний аспект професіологічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.	215
Галатюк Ю.М. Формування готовності майбутніх учителів фізики до проектування та організації творчої навчально-пізнавальної діяльності.	222
Горонаха Н.М. Організація педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта»: компетентнісний аспект.	225
Мельничук О.В. Педагогічні здібності викладача вищого навчального закладу.	230
Павелків К.М. Професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови: сутність, зміст, структура.	232
Мосейчук Ю.Ю. Психолого-педагогічні підходи до педагогічного проектування професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем культури здоров'я.	236
Ващенко О.М. Методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до використання здоров'язбережувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі початкової школи.	240
Мондич О.В. Методика формування предметної компетентності майбутніх учителів початкових класів з анатомії та фізіології людини.	244
Конончук О.А. Компетентнісна складова у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти як умова попередження агресивної поведінки дошкільників.	247
Руденко Н.М. Формування конфліктологічної культури студентів на заняттях спецкурсу «Конфлікти в дитячому віці».	252
Володько Т.К. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи засобами виставкової діяльності.	255
Тюска В.Б. Самореалізація майбутнього педагога – організатора дозвілля у клубній діяльності.	258
Ваколюк А.М., Дутчак В.В. Вплив фізичної культури на формування всебічно розвинутої особистості.	262
Юрчук О.І. Педагогічні умови підготовки студентів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах.	265
Войтович О.В. Сутність емоційної саморегуляції вихователя дошкільного закладу.	269
Осипчук О.П. Педагогічні умови формування моральної поведінки у молодших школярів.	272
Дуброва А.С. Тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови в контексті європейських вимог.	275
Станіславчук Н.І. Формування етичної компетентності студентів у вищій школі.	278
Луцик Г.О. Готовність майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки як теоретична проблема.	280

Горохівська Т.М. Структура професійно-педагогічної компетентності викладача: теоретичний аналіз.	284
Воронцова І.В. MIND MAP як засіб підвищення ефективності графічної підготовки студентів технічних коледжів.	288
Сушенцева Л.Л. Інтегровані предметні навчальні комплекси як основа формування професійної мобільності педагога професійного навчання машинобудівного профілю.	291
Давидович В.О., Томаш В.В. Сучасні підходи в організації групової та індивідуальної навчальної діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів на заняттях з машинобудівельних дисциплін.	296
Дичківська І.М. Теоретичне обґрунтування змісту рефлексивного компонента готовності до інноваційної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.	300
Яницур Л.А. Інноваційно-пошукова робота педагога з методики образотворчої діяльності на різних етапах раннього і дошкільного дитинства.	303
Вертугіна В.М., Пугач А.Ю. Формування просторових уявлень у дітей п'ятого року життя (на матеріалі об'єктів екологічної стежини).	306
Глінчук Ю.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до запобігання учнівського травматизму.	309
Павлюк Т.О. Використання елементів народної математики в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів.	313
Семеняко Ю.Б. Емпіричне дослідження виховання культури споживання медіа-продукції у дітей старшого дошкільного віку в сім'ї.	316
Романюк А.А. Реалізація вчителями початкових класів принципу наочності в освітньому процесі початкової школи.	320
Артемова Ю.І. Методичні основи навчання перифразуванню як засобу розвитку комунікативної компетенції учнів.	323
Відомості про авторів.	327